

ložil. Morda bi se reklo tako le: Indikativ je naklon (modus) nepogojene, konjunktiv pogojene izjave (unbedingte — bedingte) Aussage). Drugače pa je pisatelj te gramatike pomen konjunktiva bolje razložil, nego Schmidt v svoji gramatiki. — Razlaga konj. potential. ni popolna, če je rečeno, da se rabi za izjavo subjektivne misli; referent meni, pridati bi se moralo še: Konjunktiv služi za izjavo mogočnosti (Möglichkeit) dotičnega slučaja (dejanja). — Razprava o konj. optat. pa je čisto povoljna. — V §. 163. konj. hortat. pogrša referent potrebne razlage o rabi nikavnic; isto je opomniti pri §. 165. konj. deliberat. — Drugi §§. obravnavajo konjunktiv v odvisnih stavkih jasno in natančno.

V gl. XIV. je razprava o rabi imperativa; gl. XV. ima vpraševavne stavke; in še le v gl. XVI. pridejo pogojni stavki na vrsto. — Referent mora tej vredbi pač priznavati (billigen), ker imajo kondicionalni stavki kot korrelativni res svoj lastni razred.

Pisatelj je nastavljal 4 oblike pogojnih stavkov, memo tega, da Schmidt priznava samo 3; namreč 1) indikativne, 2) potentialne, 3) irrealne. Indikativne in irrealne strinjajo se pri obeh; potentialne pa so v Hrovatovi gramatiki razdeljene na dve obliki:

- a) Protasis: konj. praes. ali perf.
Apodosis: konj. potent. deliber.,
si velit — possit.
- b) Prot. konj. praes. ali perf.
Apod. indik. praes. futur. imper.,
si velit — poterit.

Kar se tiče indikativnih pogojnikov (si vult, potest), želel bi referent, da bi bil pisatelj njihov pomen od drugih bolj ločil s tem, da veli, z indikativnimi ne izraža človek svoje misli niti o mogočnosti, niti o dozdevnosti ali nedozdevnosti (Möglichkeit — Wahrscheinlichkeit) dejanja: pri drugih pa izreka človek svoje mnenje, bodi si o nemogočnosti (IV. obl.), bodi si o mogočnosti (II. obl.) in celó o dozdevnosti.

Dalje je opomniti, da raba praes. in fut. indikat. — kakor pravi Schulz v svoji veliki gramatiki — tukaj nima nič opraviti s pomenom načina (modus), ampak da se rabijo ti časovi tudi tukaj po svojej pravi naravi, to je, da bi se tudi brez pogoja rabili tako v samostojnem stavku, vsled česar so v latinskem le 3 vrste pogojnikov: 1. si vult — potest, — 2. si velit — possit, — 3. si vellet — posset. [Naše mnenje je mnenje Grysarjevo, ki je Schulza in druge zavrgel].

Ravno tako so po misli referenta tudi v slovenščini samo 3 strogo različne oblike pogojnih stavkov, in ne 4 — [če ne gramatično strogo ločene, po logičnem pomenu pa so 4 oblike] po našem pohlevnem mnenju. To nam kažejo že naši členki:

- I. če (objektive oder subjektive Wirklichkeit),
- II. ako bi (objektive Möglichkeit),
- III. ako (subjektive Wahrscheinlichkeit),
- IV. ko (objektive Nichtwirklichkeit), kakor kaže naša obširnejša razprava o tej reči (Glasnik, 1852. str. 17—22.). Samo to nam je žal, da smo v slovnici odstopili od reda Curtius'-a, ter vzeli red Nägelsbach-a (IV. za II.), ker utegne to motiti človeka, kateri je vajen Curtijevemu redu. — To kot neizdatno mnenje; v Grškem pa so res 4 različne vrste pogojnih stavkov po obliki in pomenu: cf. Curtius §§. 536, 537, 545, 546. (Dal. prih.)

Slovansko slovstvo.

* „Nitra“, slovaški almanah Miroslava Jožefa Hurbana. Znano je, da so Slovaci pred letom 1848 spisavali knjige v českem jeziku, ker jim se domači

govor tudi v resnici od češčine ne razlikuje močno in vsaj ne toliko, da bi vredno bilo ločiti se v slovstvu od svojih številnejših in naprednijih bratov. To edinstvo je nasproti tudi českemu slovstvu služilo v nemalo poyzdigo, kar dovolj pričujeta že sami slavni imeni Pavel Šafařík in Jan Kollár. Tako je bil tudi Hurban v letu 1842 začel svojo „Nitro“ izdajati v občnem knjižnem česko-slovenskem narečju. Ali pozneje je neka nesrečna zmeta njega in njegove tovariše nagnila, da so se, češčini slovo davši, poprijeli slovaškega po raznih stolicalah (županijah) različnega jezika. Da vspeh ni bil ugoden, vemo dobro in kaže med drugimi tudi Hurbanovo vabilo, izdano v Globokem 3. januarija 1876, s katerim po dolgem prestanku sklicuje naročnikov na „Nitro“, ter naznanja, da bode „Nitro“ zopet in to v českem jeziku na svetlo dajal. Ne mogoč ne pohvaliti iz vsega srca te blagovite misli gorečega rodoljuba in želeč, da bi ga vsi Slovaci, zlasti tudi katoličani v knjigah in časnikih posnemali ter udeležili se velikovaznih koristi, kijih daje edinstveno duševno sodelovanje naroda sedmeromilijonovega, priobčujemo tu nekoliko vrstic iz omenjenega vabila.

„Mislili smo — tako pojasnjuje Hurban odstop od češčine — da slovenščina (slovaški jezik) kakor prav domača na ogerskih tleh rastoča bil zamaši usta našim nespametnim in nevrnim zopernikom. Ali tridesetletno prizadevanje slovaškega naroda ni moglo tega doseči; za vsako slovaško pisano knjigo, kaj pravim knjigo, za vsako slovaško pesmico letelo je v židovsko madjarskih in slovaško najemnih listih obrekovanje, da je to panslavska knjiga, panslavska pesem. Izprva se je vendar ta fanatizem bil polastil samo privatnih krogov in največ šolske katedre; ali ustavna vlada tako zvanih Deakovcev sprejela je ta fanatizem v svoj repertorij ter je uradoma delovanju slovaških rodoljubov naudarjala pečat „panslavizma“, podiraje slovaške srednje šole, z našimi denarji ustanovljene in vzdrževane; nastopnica njena, vlada svobodomiselna samozvana pod načelstvom Tisze, podrla je še slovaško Matico, kot panslavsko gnezdo ter proglašivši, da slovaškega naroda več ni, zasegla je naše gotove v narodno omiko in izobraženje nabrane denarje ter velela oddati jih v prazne deželske blagajnice. Napredek slovaški, slovaški rod in um zapadli so torej zaprtiji madjarske svobodomiselnosti.

Zategadel je „Nitra“ primorana iskati svojih prvotnih tal ter bode zopet pravila svoje pripovedke, pela svoje pesmi v jeziku naroda po domovini česki, moravski, sleški in slovaški razširjenega. Čehov, Moravanov, Slezanov in Slovakov, da so — vsaj ne bode ni sam gospod Tisza Kálmán zanikaval!“

Politične stvari.

Statistične črtice o Bosni in Hercegovini.

Po poročilu Thoemmelovem od leta 1866 je število prebivalcev v Bosni iznašalo 861.802 (tedaj blizo dvakrat več kakor število prebivalcev na Kranjskem), v Hercegovini pa 207.970 (tedaj še več kot na pol manj, kakor na Kranjskem), in med temi je Srbov (starovercev) v obeh deželah 491.808, muhamedancev 381.020, katoličanov 188.504, — ciganov in judov 11.000.

Po preiskavah nekega učenega Dalmatinca lansko leto pa se je še le pravo število prebivalcev izvedelo v Bosni in Hercegovini po razločku vere. On je z velikim trudom potoval iz kraja v kraj ter natanko iz-